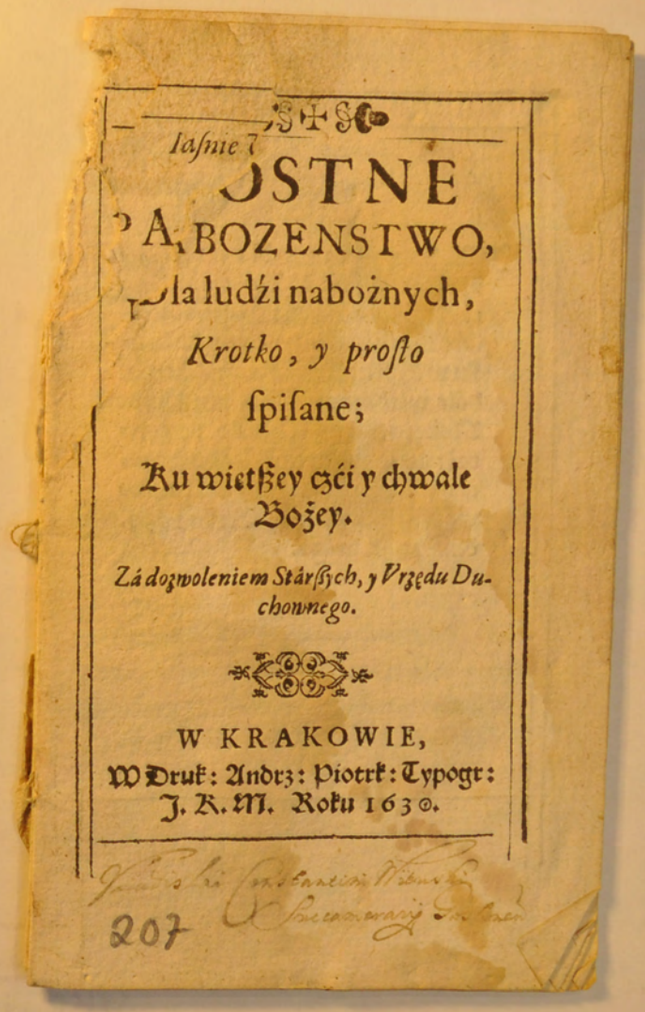

Iaſnie

OSTNE
A BOZENSTWO,

la ludźi nabożnych,

Krotko, y proſto

ſpiſane;

Ku wietſzey czći y chwale Bożey.

Zá dozwoleniem Stárſzych, y Vrzędu Duchownego.

W KRAKOWIE,

W Druk: Andrz: Piotrk: Typogr: J. K. M. Roku 1630.

207

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

Ja X. SEBESTIAN NVCER
Doktor Pisma ś. Kościoła
thedralnego Krák: Káznodzie
Ordinarius, Censor ksiąg do dru-
ku w Biskupstwie Krák: idacych;
dáie wiádomość / żem ten skrypt
Nabożenstwá Postnego przeczy-
tał: y iáko służący wielce duchow-
nemu postępkowi / áby był druko-
wány / pozwoliłem. Roku 1630.
dniá 20. Lutego.

Iasnie Wielmożney Pániey,
Jey Mći

PANIE Y ANNIE
z Ruścá
LVBOMIERSKIEY,

Káśtellance Woynickiey, Dobczy-
ckiey, &c. &c. Starośćiney, Dobro-
dzieyce Mćiwey.

Łáski Bożey / y wieku długiego / &c.

Ma rzecz y prosta zacney oso
bie W. M. moiey Mćiwey
Paniey oddáie, Postnego Nabożeństwá
matérya, y sposobu zażywánia tey opisá-
nie. Sporządziłem to ná prośbe niekto-
rych ludzi dobrych, á tym ochotniey, iż
to pod ten czás, gdy W. M. Mćiwa
Páni známi obecnie w Krákowie mie-

201

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

ſzkáć raczyſz,: wiedząc iáko wiele wſzy-
ſtkim należy ná tym, mieć zá wizerunk
człowieká cnot żywych, tudzież prze
ſobą. Pomoże mi to wiele, bo czego tu
komu doſtawáć nie będzie, y kto ſie tu
czego nie doczyta, ábo nie poymie; ten
patrząc ná żywy przykład doyzrzáłe-
go nabożeńſtwá W. M. Mćiwey Pá-
niey, zárázem ſie wſzyſtkiego domaca,
y dowie. Ni z kim lepſza w takiey po-
trzebie ſpráwá, iáko z W. M. co y v-
prośić inſzym v Páná Bogá, y z doſtá-
tku ſwego nabożeńſtwá vdzielić możeſz.
Nie wątpie tedy o wielkiey łáſce y po-
korze W. M. Mćiwey Pániey, że te li-
cha praca moie, wdziecznie przyiąć ra-
czyſz: ktora ieſli z niepozornośći świá-
tłá y oczu W. M. będzie ſie zdáłá nie-
godna,

godna, przynamniey męká Páńska, kto-
ra opiewa, w nabożnym ſercu W. M.
mieyſce iey niechwyiedna. A w ten czás
iáko wodá przy winie w wino, ták to
moie proſte Poſtnego nabożeńſtwá opi-
ſánie, przy świątobliwych cnotách
W. M. Mćiwey Pániey, moc y skutek
w ludziach pobożnych, ktorym ſie to
k woli podáie, zá pomocą Boską ſná-
dniey weźmie. Przy czym ia też śiebie,
y Zakon náſz, w Miłośćiwą łáskę
W. M. Mćiwey Pániey, z modlitwá-
mi kápłáńskimi, vniżenie oddaie.
W Krákowie, z Domu Soc: Iesv, v
ś. Bárbary, ná początku Poſtu, 1630.

W. M. mnie wielce M. Pániey, y Dobrodzieyki,
ſługá y bogomodlca nanizſzy,

X. Adam Mákowſki, Soc: Iesv.

209

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

Pierwsze Postne
NABOZENSTWO,
Powßechne wnetrzne.

O w tym należy / y ma bydź pokázáne / ábym nigdy / ale mianowićie przez te dni Postne / Páná Bogá mego / zá pomocą iego / y pilnym stárániem moim / żadnym grzechem śmiertelnym y powßednim / ile bede mogł sie vstrzedz / chcąc / wiedząc / nie obráził: przez co bym ná piekło y wieczne potępienie / ábo ná czyśćiec / iákożkolwiek sobie zárobił. A przytym bliźniego mego niczym ná dußy nie zgorßył / y ná ćiele / y ná sławie / y ná máietności nie vbliżył.

Pomoże mi do vwiárowánia grzechu / y obrázy máiestatu Bośkiego / vważanie wielkiey miłośći / ktora mi on o tym czásie pokázuie / y męká Synà iego / ktora mi głośno przypomina: y ábym grzeßyć poprzestał / wołá sámá krew iego niewinna:

210

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

Y byłżebym ták ßalony / zápámiętáły / y niewdźięczny / żebym przećiw ták wielkiey dobroći Dobrodźieiá mego / chcąc y wiedząc / wystąpić śmiał?

Co sie zás tknie duße moiey / gdyżem iey praw nie był rok cáły / wżdy sie niech zmiłuie nád nią / aby przez te krotką chwile? wżdyć sie godźi mieć wzgląd ná sie? komużem wiecey powinien iáko sobie? iedne mam / niech wżdy wiem o niey / przynamniey teraz / kiedy Bog tworcá iey krwią sie poći / y oblewa / prácuiąc około zbáwienia iey: y áby ią domieśćił żywotá wiekuistego / sam ná krzyżu kłádźie żywot swoy / y vmiera zá nie. Toż y sámá dußá z płáczem mowi do mnie: Człowiecze / wżdymći twoiá / zmiłuy sie nad sobą / á pomniy ná mie?

A ku bliźniemu / iákiżkolwiek iest / stáráć sie bede / ábym sie mu ták stáwił / iáko mnie Chrystus Pan: miłość / poßánowánie / vczćiwość / y dobry przykład káżdemu / ku zbudowániu pokaże: zgorßenia

wßelá-

wßelákim sposobem / záwstydzenia / zelżenia / vßczypku / okázyey nie dam / by mie też co y z vrázą / y niewygodą moią od kogo z nalizßych potkáło / ná imie IESVS Názáreński połkne to / dáruie / zámilcze / á słowem y znákiem niesmáku nie pokaże. Tego zás przypilnuie / ábym rozmową nabożną o mece Pańskiey / ábo czytániem kśiąg nabożnych / ábo modlitwą / ábo przykładem / codźień wzniećił w kim miłość Bożą.

Drugie Postne

NABOZENSTWO,

Powßechne, zwierzchne.

1. POśćić te dni bede nabożnie / to iest / spráwiedliwie / wiernie / południá nie vprzedzáiąc / y zbytnie nie doiadáiąc. Potraw roskoßnych nie wymyśláiąc / co lepße iak oślep miiáiąc: ná kuchárze o złe zgotowánie ich nie vskarżáiąc. Byle oslá odpráwić / á pośiłek ćiáłu dáć / ßczerze dla służby Bożey wßytko czyniąc / ták iáko mi kośćioł opisał / á nie iáko mnie sie podoba;

 by snadź

211

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

by snadz dla swey woley/ pod skrzydłem nie zwykłego nabożeństwá szátan zwieść mie/ y nád kośćioł wyniozszy/ vpuśćić/ y w pośmiech podáć niechćiał. Jednáko zle iest łodke przeładowáć/ iáko iey też miáry słuszney nie dosypáć.

2. Ná káżdy dźień cożkolwiek/ ták zá grzechy/ iáko y ná pámiątke męki Páńskiey vćierpieć/ znieśieli zdrowie/ y mieysce potemu będźie/ dyscypline codźień odpráwić/ choć przez Paćierz/ y mniey/ byle/ iáko mowią/ dźień żaden nam nie zginął.

3. Kommunią świętą/ procz Niedźiele/ odpráwowáć káżdy Piątek/ komu stan iego ábo zabáwy insze nie zábronią/ y Spowiednik pozwoli. A to ná pámiątke męki Zbáwićielá/ gdyż to dźień odkupienia narodu ludzkiego/ nauroczystsze święto násze Chrześćiáńskie/ wálny wszystkiego świátá Jubileusz/ godźien tákiego nabożeństwá/ ná znak vczćiwośći y wdźięcznośći. A tá kommunia z pewnemi áffektámi bydź ma ku temu Sákrámentowi odpráwowá-

na/ ktorych Duch Boży sam przez sie/ y przez Spowiedniká náuczy.

4. Ná kazániu y ná Passyey bywáć codźień kto może/ ábo z niey co przeczytáć/ ábo przesłucháć; ale ták/ żeby z żalem/ y możnali/ ná oświádczenie miłośći/ żalu/ y skruchy/ z wylaniem łez bydź przytym/ y do domu iść z kośćiołá/ biiąc sie w pierśi/ iáko czynili wracáiący sie po skonaniu Páńskim/ do domow swoich z Kálwáryey: raz mowiąc z iáwnogrzesznikiem: Boże bądź miłośćiw mnie grzesznemu. Drugi raz z Łotrem: Pánie pomni ná mie w krolestwie twoim; ábo y insze słowá z onych śiedmi ná krzyżu słyszánych/ á zá káżdym niech nástąpi vderzenie w pierśi. Processya nie może bydź z pięknieyszym śpiewániem/ y z muzyką wdźięcznieyszą. chćiey tylko doznáć.

Trzećie Postne
NABOZENSTWO,
Osobne, codzienne.
W NIEDZIELE.

212

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

SErce y myśl / ile stan y powołánie moie dopuści mi / chce w ten dzień mieć w Wieczerniku Pánskim / z gośćmi Swietemi zásieść przy stole nád wßelki ołtarz świetnieyßym / przy potrawie y napoiu na świetßym. Stárać sie bede / ábym sie tám zá obyczáie nie záwstydził / bo y te máią bydź świete. A iż Niedzielá od postu bywá wolnieyßa / y wieczerzáć sie godzi / pokarm duße moiey bedzie iedyna mánna niebieska / posiłek Anyelski: Napoy záś / kielich gorzki męki Zbáwicielá moiego / mnie bárzo zdrowy y słodki. W ten dzień dam wolność dußy moiey dośiedzieć tám godziny dziękczynienia y Hymny / á záżyć roskoßy / z Janem świetym / ná piersiach Jezusowych głowe położywßy / dla rozmyślánia głębokich táiemnic / w tym Sákrámencie záwártych. Zá máterya medytácyey wezme słowá one: *To iest Ciało moie, ktore z.á was będzie wydáne.*

W ten dzień vtopie serce moie w ogniu miłości Bożey: y cokolwiek dla zwy-

czáiu z potraw stołu mego w vstá włoże / to pierwey vmocze we krwi iego / y osłodze słodkościámi ciáłá iego. A bez tey okrásy y ogniá miłości / wßystkie inße potrawy y przysmaki stołowe / zá trucizne y surowizne / chwast / y bydleca strawe / poczytáć bede.

Pokaże w ten dzień wdzięczność swoie / ku tey niewypowiedzianey dobroći y miłości iego / y dam siedmkroć vkłon Sákrámentowi / y w nim nawyzßemu Pánu memu: w rożnych kościołách / przy Cyborium ná ziemi vkleknawßy / y Litánia / ábo ktorazkolwiek Modlitwe / Pieśń / abo Antyphone / o Sákrámencie naświetßym zmowie. Moga y Stácye za ta okázya w siedmi kościołach mieć mieysce; á z kázdego kościołá odchodzac / zmowie Psálm / *Chwal Ieruzálem Páná*, ábo ktory inßy ná podziękowánie.

W PONIEDZIALEK.

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

DVßá moiá zábáwi ſie cáły dźień ná gorze Oliwney / vważáiąc co ſie tám dla zbáwienia mego z Pánem moim dźieie. Tám modlitwá / tám Anyelſkie odpowiedźi z niebá / tám pot krwáwy : z vczniámi ſłodka rozmowá : zdrádźieckie pocáłowánie : poimánie ſromotne / zelżywośći y deſpektow pełne.

Ja tedy ná te modlitwe pámietáiąc / po śiedmkroć w dźień ten modlić ſie bede / wźiąwßy ná to śiedm Pſálmow Pokutnych. Pierwßy odmowie przy wſtáwániu / klecząc ná źiemi gołemi kolánámi. Drugi wychodząc do kośćiołá ná Mßą. Trzeći z Kośćiołá przyßedßy. Czwarty idąc do ſtołu. Piąty po obiedźie. Szoſty wychodząc ná Komplete. Siodmy wroćiwßy ſie do domu. A po káżdym Pſálmie przydam modlitwe o mece Páńſkiey / y źiemie / iákby krew Páńſką zlizuiąc / nabożnie pocáłuie. Tegoż dniá / ná pámiątke związánego powrozámi y łáncuchámi Zbáwićielá mego / wolno bedźie / ieſli zdro-

wie do-

wie dopuśći / wdźiać ná ſie pas żelazny / ábo włośienice.

WE WTOREK.

MYśl moiá bedźie vtopiona w rzeczce Cedron / rozpámietywáiąc (wedle trádycyey y dawnego podánia) zelżywe Páná mego z moſtu zepchnienie / pławienie / tárgánie / ßámotánie / y po domách y vlicách niezwyczáyne przeſuſzánie.

Dniá tego winá y ſłodkich napoiow pić nie bede ; potráwy / do ktorey mie nawietßa chęć vnieśie / namniey nie tkne / ále ią vbogiemu pośle. Zá okázyą / gdy nikt nie poſtrzeże / kieliſzek wody / ábo łyßke iedne połkne / ieſli zdrowiu ßkody nie vczynie / dźiekuiąc Pánu zá ták wielkie vpokorzenie / y pogrążenie ; proßąc go / áby mi nie dopuśćił vtonąć w złych nałogách moich / y w ſrogim gniewie ſwoim ; y żeby mie vchował ieziorá śiárczyſte° / á dał opływáć w rádośćiach wiekuiſtey chwały ſwoiey.

Odmie-

214

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

Odmienie też ſáty Pánu moiemu / y otrę głowe / y świete oblicze iego / wdziáwſzy / wedle przemożenia / roboty własnych tak moich / ſáte iáka ná vbogiego ſługę Chryſtuſowego / ábo inna dawſzy iálmużne.

WE SRZODE.

ZAmkne ſie w ten dzień w ćiemnicy y ſklepiku onym / gdzie Pan moy przenocował / y nie záſne: biczowánie / poſzyikowánie / policzkowánia y naśmiewiſká / ktore tám Pánu wyrzadzano / budzić mie beda. Spuſzcze w ten dzień oczy moie / y w ziemie tylko pátrzyć bede / martwiąc ie: by to bydź mogło / żeby y ſłońcá nie widźiáły / gdyż y Słońce ſprawiedliwośći ſmáta ſłyſze bydź nakryte. Lecz y ná Sákrament naświetſzy / y ná Oltarz / y ná żaden obraz / nie poyźrze / niech poſzczą / nie godne farb inſzych iedno błotá / prochu y ziemie. A chceli im dáć obrok / poyde do ſpitalá / y przypátrze ſie dźiś nędzy ludzkiey; pocieſze

vbogie /

ubogie / y przez ich modlitwy / pociechy żebráć bede od tego / ktory iey w tákim zámknieniu nie miał namniey. Pociechá moiá Chryſtus.

WE CZWARTEK.

WStapie w ten dzień ná gore Kálwáryą / o tym vſtáwnie rozmyśláiąc / co ſie tám dźiało / gdy Páná Zbáwiciełá náſzego krzyżem obćiążonego / ná nie wprowádzono. Żołć / ocet / mirrhe / gębke / włocznią / gwozdzie żelázne widze / y młoty. Siłá tu Reliquiy świetych: ktoreż ſobie z nich obráć / y z czym ſie tu nabárziey pieścić? czy wſzytkie weſpoł vniesieſz duſzo moiá? czy zmieści ſie to w ćiáſnym kramiku / ábo ráczey kąćiku ſercá mego?

Oto ia w ten dzień niczym ſie nie zábáwie / iedno tych to kleynoćikow przegládániem: á żeby mi to było vżyteczno / y z pożytkiem duchownym / dniá tego / gdy do ſtołu śiede / y noż w rece wezme / wſpo-

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

mnie na ostra włocznia / ktora otworzyła bok Pana mego: á iakom sie y ia często nań porywał/ ostrzył / y zamierzał / y że sie też mogła podobno nie raz dać widzieć na reku moich krwawa plama / z boku iego. Rzeke tak do siebie: z iakimże ty smakiem pokarm ten brać będziesz/ widząc wysuszone przez złość twoie Ciało Chrystusowe? Także / gdy napoy w reke wezme gębki oney octem napoioney/ nie zapomnie. A zá to/ co go záwsze abo często gorzkością nápawam / gorzko westchne / y sam w sobie żałować zá to będę / mowiąc: O Pánie moy / iako to często bywało v stołu moiego/ że to czymechmy sie sami posiláli/ tymże też tobie meke zadawáli.

W ten dzień / gdy co ná sie wdziewaß / á bo głowe y ręce zdobiß / pátrz/ by snadz te igły/ pierścienie y korony/ nie one żelázne gwozdzie były / ktore záś wrażaß w głowe/ręce/nogi/y bok ieo świety. Albo nie bywało li to kiedy / wspomni sobie/ zá coś ießcze nie płakał / y podobno z ciáłá iego

ná swoy wiekßy bol nie dobył?

A to vpátruy/ ieśli młoty y kołátánia iákie słyßećći sie nie dáią ná sumnieniu / przeßłych lat nie dobrze ná spowiedziach vprzątnione skrupuły; bo ieśli to ták iest/ pewnie Pánu zábiiaß zá żywe/ y fortki pálacu Rayskiego nie snádnie sie dokołáczeß. Rzekać: Zápráwde cie nie znam/idź przez. A ták w dzień ten obeyrzrze sumnienie swoie / y ná kommunia iutrzeyßa Piątkowa/ przepátrze co sie we mnie dzieie / co przez żal y spowiedź vprzątnąć zechce. Lecz y w domu swoim w ten dzień będę miał vbogiego / y nákarmie go / y nogi vmyte mu/ prożąc/aby też Pan Jzopem pokropił mie/ y krwią swoią przy spowiedźi świętey obmył mie.

W PIATEK.

Serce y duße moie záwieße na drzewie Krzyżá świętego / ná tychże gwozdziach y ná iednym gniazdźie z Pelikanem niebie-

216

IBnDKE Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

ſkim/ y ná tymże łożu iego záſne/ y świát vmre.

W ten dzień ná ſtrone śmiechy / żárty / vćiechy : vmárli w Pánu/tego nie zá-żywáia. Milczenie ile bede mogł / záchowam/ bez potrzeby cały dzień / ni do kogo ſłowá nie przemowie.

W tenże dzień záwſtydzenie / płácz vſtáwny/ y żal rzewny po ſobie pokaże / zá to/żem Synā Bożego/y nieśmiertelnego/ grzechámi do śmierći przyprawił. Jákieli też bedźie zeßćie moie z świátá tego : á śmierć by iedno nie wieczna :

Nie bede táił grzechu mego/wyznam iáwnie z głownikámi ſam ná ſie / żemći ia on Kain mężobojcá / y krwie niewinney Ablowey winowáycá. Nie ćießką mi bedźie żadna pokutá publiczna / wdziáć wor/ iść bosemi nogámi/y iákiemiżkolwiek zwierzchnemi znákámi przed obliczność kośćiołá/ w kompániách/abo y w oſobności ſámemu ſie ſkaráć. Z lottē vdam ſie do miłosierdzia/á ſercem ſkrußonym y vkorzo-

ným/

ným/ nádzieią wielką / że Bog nie wzgárdźi.

A iedzenie w dzień ten o ſuchotách / y raz tylko ná dzień/ kto znieść może.

W SOBOTE.

POgrzebie z Pánem IEZVSEM w Ogrodźie womnym y czyſtym grobie Jozephowym / ſerce moie : żywo tám wſtąpie/ y łzámi moimi krew z ran Páná mego obmywáć bede.

W tenże dzień/ nie ſpußcze z oczu dwu ſłáchetnych mężow / Jozephá y Nikodema/ nabożeńſtwo ich wielce ſobie ſmákuiąc / y káżdego co do złożenia z krzyżá Páná IEZVSA dopomaga (grzeßnych náwracáiąc) czćić poſtánowie / y wßytkie dźiśieyße dobre vczynki moie / zá nich Pánu Bogu ofiáruie.

Z naświetßą Pánna vpátrze ſobie do zabáwy duchowney/ czás y mieyſce/ bądź to w Kośćiele iey / bądź przed obrá-

IBnDKE Intytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

zem / y tam z morzá iey gorzkości / dro-
łzom iey żałośnym / do sercá męg otworze
y pieśń o iey pod krzyżem stániu bolesnym
wznowie. Rabek on nieprzepłácony / kto-
rym swe naiáśnieysze oczy ocierálá / y w
ktorym łzy nád perły drozsze zbierálá / v-
prosze v niey / y przyłoże do twárdego ser-
cá mego / áza wzdy zmiękczeie / y ożyie kie-
dy / y z Zbáwicielem moim z grobu sie w
dzień Wielkonocny / ábo y záraz podźwi-
gnie.

W ten dzień zániecham łáznie / stro-
iow / y ciálá ozdob / niech bedźie znáć żało-
be z osierocenia. A iesli czego zázyć
przyidzie / podśćiele tey nocy
deszczka twárda / ábo ostra
włośienica / łoże
moie.

ZAMKNIENIE

Do Czytelniká.

Toć iest Nabożeństwo Postne
proste / ktore zdrowia nie tárga / á
z Bogiem (co grunt) człowieká
iednoczy y spaia / ná dobrą wolą
podáne. A ty káżdego dniá przy
rozbierániu sumnienia / chćiey sie
pilno przypátrzyć / iákoś temu do-
syć vczynił. Ráda dobra nie pogár-
dzay / a zá mie sie modl / y zá inszych /
żebysmy wszyscy z Pánem w dzień
zmartwychwstánia / wesela ie-
go zázyć godni byli.

AMEN.

IBnDKE Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy

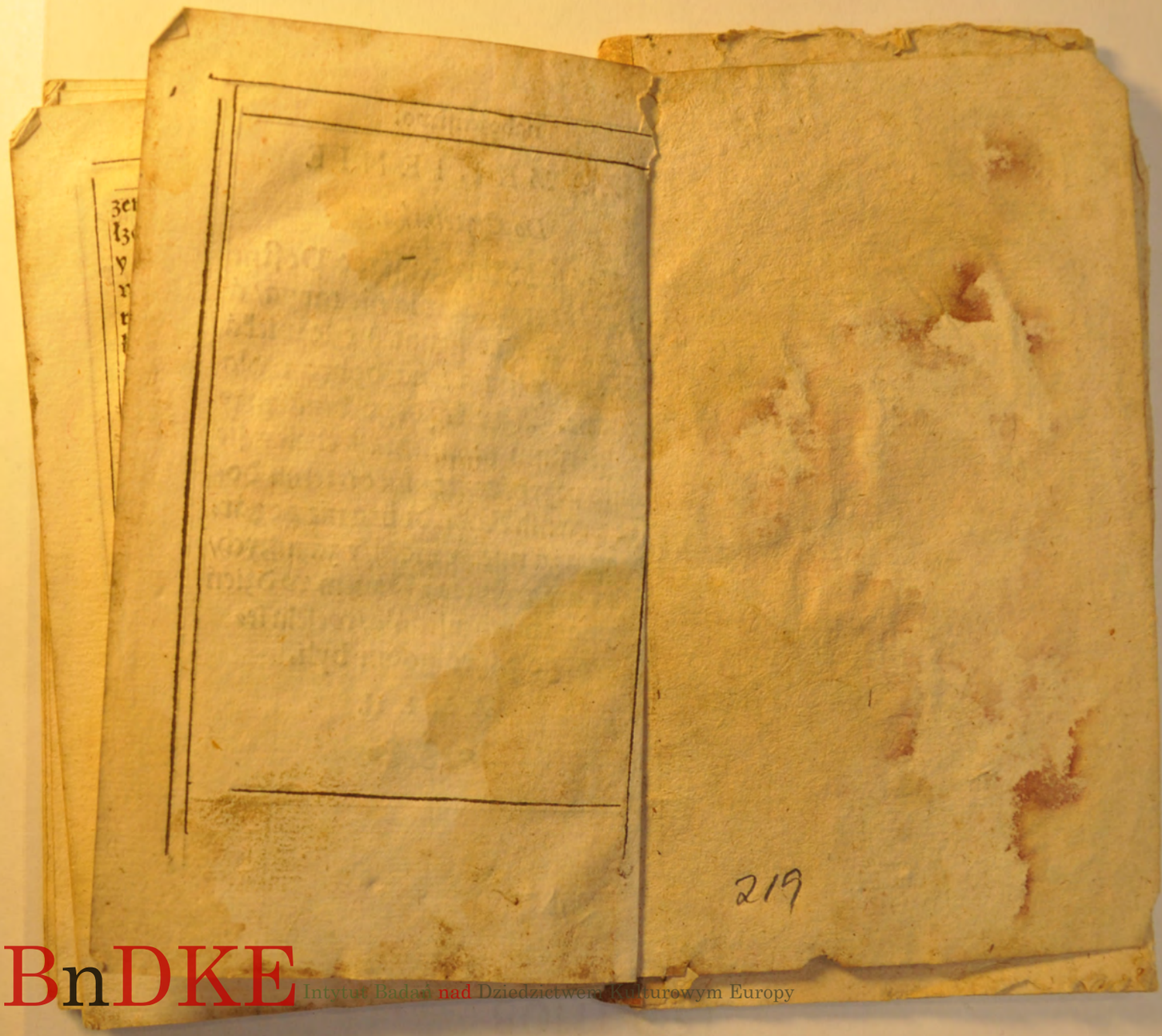

IBnDKE
Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy